

Tihana Lubina, dipl. Lehrerin, Abteilung für die Kulturologie in Osijek
 Ivana Brkić Klimpak, Doktorandin der Doktorschool für sozial-humanistische
 Wissenschaften der Universität in Osijek

GESCHLECHTERSTEREOTYPE: OBJEKTIVISIERUNG DES FRAUE- NBILDES IN MEDIEN

Zusammenfassung:

Moderne öffentliche Medien, insbesondere Fernsehen und Internet, sind mit der Schaffung und Verkörperung der Kulturidentität eng verbunden. Durch bewussten Gebrauch und Wiederholung von Stereotypen werden nämlich archetypische Persönlichkeiten der Männer und Frauen, die schon durch Geschlecht gesellschaftlich konstituiert sind, auf einer subtilen Ebene beim Empfänger der Informationen gefestigt. Einmal eingenommen, werden solche Stereotype auf die durch Empfang neuer Informationen entstandenen Veränderungen ausdrücklich beständig und verwandeln in repräsentative Muster, die als typische Denkweise und typischer Umgang mit anderen Menschen angenommen werden. Der Unterschied in repräsentativen Bildern von Männern und Frauen in den Medien ist unstrittig. Da in der Werbeindustrie es am wichtigsten ist, dass die Werbung Aufmerksamkeit zieht und das Produkt verkauft wird, ist dies häufig auch die einzige Funktion der Frauenperson und des Frauenkörpers. Moderne Modebranche besteht heute nur dank den Medien, die es ermöglichen, dass die Mode in unserem Alltag allgegenwärtig ist, wobei die Frauenmode den Vorrang hat, mit Rücksicht darauf, dass sie mit der Zeit immer provokativer, freier und offener wird und als solche unter dem Obhut von Stilismus und mit dem Imperativ des attraktiven Aussehens der Öffentlichkeit auferlegt wird. Durch Erzwingen des physischen Aussehens wird den Frauen ein Schönheitsideal auferlegt, das im Grunde genommen oberflächlich, leer und unerreichbar ist, und das scheinbar durch Geld und Erfolg unterstützt ist, wobei die Frauen selbst zum Zweck der Repräsentation dieser Werte objektiviert werden.

Da Sexismus als Vorurteil oder Diskriminierung aufgrund des Geschlechts häufig auf die negative Objektivierung und Sexualisierung der Frauen gerichtet ist, wird der Raum für eine kritische Überprüfung solcher stereotypen Repräsentationen geöffnet, die immer intensiver durch die Medien diktiert werden und die, mit der Perzeption der Empfänger manipulierend, langfristig schädliche Auswirkungen auf ihren alltäglichen Leben und ihren eigenen Wertsystem haben können.

Schlagwörter: Medien, Modebranche, Geschlechtsstereotype, Sexismus,
Objektivierung des Frauenbildes

Ivan Zeko-Pivač, mag. oec., doktorand
 Doktorska škola društveno-humanističkih znanosti
 Sveučilišta u Osijeku

Izlaganje na znanstvenom skupu
 UDK: 796.06(497.5):061.1.(4-67EU)
 339.923:061.1(4-67EU)

GOSPODARSKE SLOBODE EUROPSKE UNIJE PROMATRANE SA STAJALIŠTA SPORTSKIH ORGANIZACIJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Sažetak:

Unutarnje tržište Europske unije temelj je njenog postojanja, a svoj kontinuirani rast i razvoj reflektira na kompletno blagostanje i životni standard zemalja članica. Unutarnje tržište Unije počiva na četiri temeljne slobode, redom: slobodi kretanja robe, slobodi kretanja radnika, slobodi kretanja kapitala te slobodi pružanja usluga među državama članicama. Promatrajući navedene zakonitosti kroz prizmu sporta, svim akterima koji sudjeluju u nekim od natjecanja organiziranim od strane nacionalnih sportskih udruženja mora biti omogućena sloboda kretanja bez postavljanja prepreka i ograničenja temeljenih na državljanstvu neke druge članice Unije. Sloboda kretanja radnika apsolutno treba obuhvatiti i sportaše jer se tretiraju kao radnici s obzirom na to da, za financijsku kompenzaciju, obavljaju usluge u skladu sa svojom profesijom. Zemlje članice Europske unije dužne su uskladiti svoja zakonodavstva s *acquis communautaire* (pravnom stečevinom) same Unije što su i, vice versa, dužne učiniti i sportske organizacije, udruženja i klubovi znajući da zakonodavstvo Europske unije dolazi kao osnova i njemu se moraju prilagodavati zakonodavstva na daljnjim supsidijarnim razinama. Problem leži u saznanju što sportske organizacije, udruženja i klubovi nisu i dalje usuglasili svoja prava i odluke u odnosu na zakonodavstvo Unije čime se daje zaključiti kako svoju autonomnost uzdižu iznad okvira vlastitih ovlasti te otvaraju prostor za potencijalne pravne sporove što je već i bio slučaj promatrajući relevantnu sudsku praksu. Uzimajući u obzir autonomnost sportskih organizacija i njihove obveze koje svoje uporište imaju u pravnim argumentima, vidljivo je kako postoji jaz između donošenih odluka čime se jasno daje do znanja kako postoji određena vrsta diskriminacije koja je neprihvatljiva. Delikatna tema sportskog prava, stavljena u međuodnos s novim pravnim poretkom, ostavlja značajan prostor za istraživanje i izučavanje s obzirom na sve veći utjecaj sporta kao neizostavne društvene komponente.

Ključne riječi: jedinstveno tržište, Europska unija, četiri temeljne slobode, sportske organizacije, *acquis communautaire*, diskriminacija

1. UVODNE NAPOMENE

Europska unija kao nadnacionalna tvorevina podrazumijeva postojanje jedinstvenog tržišta kao temeljne ideje novog poretka i uspostave blagostanja između država članica. Temeljeći svoje postulate na četiri temeljne slobode, Unija jasno postavlja pravila ponašanja koja onemogućuju bilo kakve opstrukcije prilikom kretanja robe, radnika, kapitala ili usluga (i poslovnog nastana) radi pružanja jednakih mogućnosti stanovnicima svojih članica, neovisno o državi u kojoj se nalaze te o nacionalnom pravu kojemu podliježu. Pravna stečevina EU-a¹ iz područja slobode kretanja radnika propisuje da građani jedne države članice imaju pravo raditi u drugoj članici. Građani koji rade ili traže posao u drugoj državi ne smiju ni na koji način biti diskriminirani u odnosu na državljane te države članice, kao i u odnosu na građane sa stalnim prebivalištem u toj državi, a obveza poznavanja službenog jezika smije se primjenjivati samo u određenim situacijama i individualno, od slučaja do slučaja. Ograničavanje tržišta rada tako da se prednost daje matičnim državljanima dopušteno je samo iznimno, i to za obavljanje poslova koji se odnose na obnašanje javne vlasti i odgovornosti za zaštitu općih interesa države.² Isto tako, Europska unija daje jasan okvir postupanja prema radnicima migrantima odnosno propisuje prava koja su im zajamčena i kojih se trebaju sve države pridržavati, bez iznimki. Pravna stečevina navodi da se s radnicima migrantima mora postupati jednako kao i s domaćim radnicima u pogledu uvjeta rada te socijalnih i poreznih olakšica. Kako bi sloboda kretanja radnika potpuno zaživjela, EU je izgradio mehanizam za koordinaciju odredaba nacionalnoga sustava socijalnog, zdravstvenog i mirovinskog osiguranja za osigurane osobe i njihove obitelji koje dolaze u drugu državu članicu.³

Sport, kao izuzetno bitna društvena komponenta koja se gotovo svakodnevno razvija zbog svojih posebnih karakteristika koje ga čine važnim za funkcioniranje društva u cjelini, od velike važnosti je za "malog" čovjeka i njegovo zadovoljstvo. Naime, poistovjećivanjem sa sportašima i sportskim klubovima, neovisno o sportu i natjecanju, široke mase generiraju dodatnu ekonomsku vrijednost koja se ogleda na kompletnoj zajednici zbog čega se sport kao takav može nazvati svojevrsnim "zamašnjakom" i pokretačem. Zbog svoje posebnosti i "zabavnog karaktera", sport ima posebnu poziciju u društvu i s obzirom na osjećaje koje pobuđuje kod svih aktera, od sudionika do publike. Prema izjavi istaknutog suca Vrhovnog suda SAD-a Mr. Justice Earl Warren, s razlogom se prvo čita vijesti sa sportskih stranica u novinama jer upravo na tim stranicama jedino se može čitati o ljudskim dostignućima dok prve stranice ne nude ništa osim ljudskih pogriješaka.⁴ No, s vremenom su i sama postignuća postala "komercijalizirana" i ekonomska isplativost uspjeha počela je dobivati prednost pred sportskom komponentom aktivnosti. Okupljanjem širokih masa sport je dobio dodatnu financijsku jačinu čime je postao bitan gospodarski faktor koji privlači i oportuniste kojima rezultat na terenu nije primaran, a sve navedeno ga promiče u dodatno osjetljivo područje vrijedno proučavanja. S obzirom na financijsku komponentu

1 Pravnom stečevinom Europske unije (franc. *acquis communautaire*, skraćeno *acquis*) naziva se cjelokupno zakonodavstvo i praksa EU-a, a obuhvaća sva prava i obveze država članica i institucija EU-a. Ona se stalno razvija i obuhvaća ove elemente: sadržaj, načela i političke ciljeve ugovora, primarno zakonodavstvo usvojeno na temelju ugovora te presude Suda europskih zajednica, sekundarno zakonodavstvo, tj. odredbe proizašle iz ugovora i donesene u postupcima odlučivanja u institucijama EU-a, deklaracije i rezolucije koje je Europska unija usvojila, mjere koje se odnose na zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku, mjere koje se odnose na pravosuđe i unutarnje poslove, međunarodne sporazume koje je sklopila Europska zajednica, kao i ugovore zaključene između država članica, a odnose se na aktivnosti Zajednice.

2 Tišma S., Samardžija V., Jurin K., Hrvatska i Europska unija: Prednosti i izazovi članstva, IMO, 2012., s. 34

3 Ibid., loc. cit.

4 Usp. Bačić, A., Bačić, P., Lisabonski ugovor i novi start europskog sportskog prava, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 48, 4/2011., s. 681.-702.

tu koja je značajna, potrebno je odgovoriti na pitanje smatraju li se sportaši apsolutno jednakim radnicima koji obavljaju posao izvan svog mjesta stanovanja te moraju li njihova prava u svemu biti izjednačena bez mogućnosti postavljanja dodatnih opstrukcija od strane samih priredivača sportskih priredbi, neovisno o zemlji u kojoj se nalaze, odnosno mora li autonomnost sportske organizacije biti ograničena u korist europskog prava koje je kao takvo nadnacionalno i ne smije biti podložno nikakvim sitnim interesima.

2. RAZVOJ SPORTSKOG PRAVA DO STUPANJA LISABONSKOG UGOVORA NA SNAGU

Koristeći se uobičajenim definicijama, *sportsko pravo* je skup pravnih normi ili pravnih pravila kojima se uređuju sportskopravni odnosi (to je definicija u objektivnom smislu), dok su *sportskopravni odnosi* oni pravni odnosi u koje pravni subjekti stupaju u svezi s normama objektivnog sportskog prava. Sportsko pravo u subjektivnom smislu je pak *ovlaštenje* koje za pojedini pravni subjekt proizlazi iz normi objektivnog sportskog prava.⁵ Nadalje, ovisno o kojem je dijelu sportskog prava riječ, odnosno radi li se o kaznenom, prekršajnom, građanskom, upravnom ili nekom drugom pravu, sportsko pravo se prema tom osnovnom dijelu odnosi kao *lex specialis* u odnosu na *lex generalis*, što znači da se primjenjuje sve iz općih odredaba, osim ako je u posebnoj (sportskoj) odredbi nešto posebno drukčije propisano. Međutim, sportsko pravo ima i značenje *lex generalis*, npr. glede osnovnih definicija (sportaš npr.) koje ne postoje ni u jednom drugom propisu.⁶ Iako definicijski gledano sportsko pravo kao takvo ima usko određeno značenje, gotovo trideset i pet godina pravo Europske unije nije spominjalo sport sve do Lisabonskog ugovora čime je stvorena nova zakonodavna nadležnost, no hijerarhijski put do tog bitnog događaja bio je dug i protkan problemima, prvenstveno potaknutim značajnom nedefiniranošću relevantne problematike i uključene sudionika.

Prvi bitan slučaj, *Walrave & Koch v. Association Union cycliste internationale*, datira iz davne 1974. godine kada su dva tehnička sudionika biciklističke utrke, nizozemska državljana, osporili pravo *Međunarodne biciklističke organizacije (ICA)* da im onemogući pravo nastupa na natjecanju i to upravo zbog nacionalnosti odnosno zbog ranije donesenih propisa koji su ih automatizmom isključivali.⁷ Valja definirati i pojam tehničkih sudionika utrke. Naime, biciklističke utrke karakterizirane su dugačkim vožnjama gdje je, za uspjeh utrke u cjelini, vrlo bitno vrijeme odnosno tempo utrke. Tehnički sudionici su bili vozači motocikla jer se radilo o posebnoj vrsti utrka gdje jedna osoba vozi motocikl, a druga osoba ga slijedi na biciklu. Smisao ovako posloženog tima leži u činjenici kako osoba na motociklu stvara zračnu struju unutar koje biciklist nastoji biti cijelo vrijeme čime ostvaruje bolje vrijeme i kvalitetniji rezultat. Problem je bila odredba kojom i motociklist i biciklist moraju biti istog državljanstva što je Walravea i Kocha onemogućavalo da se priključe belgijskom odnosno njemačkom biciklistu u nedostatku nizozemskih biciklista čime im je izravno onemogućeno pronalaženje posla. Bit presude jest saznanje kako je Europ-

5 Kačer, H., Uvod i osobe u športu, (Uvod u) športsko pravo, Inženjerski biro d.d., 2009., s. 3

6 Usp. ibid, s. 4

7 Presuda u slučaju *Walrave & Koch v. Association Union cycliste internationale* [1974] Case 36/74, više o presudi vidi na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61974CJ0036&from=EN>

ski sud pravde (ECJ)⁸ postavio jasan kriterij kojim je određeno kako se postavljati prilikom svih sljedećih sporova vezanih uz sport. Naime, jasno je izrečeno kako je sportska aktivnost podložna pravu Zajednice ukoliko se radi o ekonomskoj aktivnosti odnosno u svim onim slučajevima gdje sportaši za svoje usluge primaju financijsku kompenzaciju. Konačno, pitanja koja se odnose na čisto sportski interes ne mogu se podvrgavati zabrani diskriminacije, poput pitanja oko sastava sportske ekipe. Presudom je, bez osporavanja, stvoren određeni okvir prema kojem treba djelovati u sličnim ili istim sporovima, ali nije eliminirana sumnja kako je suviše prostora ostalo subjektivnoj procjeni određivanja tanke linije između ekonomskog i sportskog interesa gdje je svakako ostavljen prostor za prilagođavanje pravila situaciji odnosno pogodovanju interesnim subjektima. Upravo zbog navedenih problema uvijek su postojale određene poteškoće koje su iziskivale *case by case* pristup koji je poprilično zahtjevan i, u konačnici, upitan zbog svoje jedinstvenosti i neusporedivosti.⁹

Slučaj *Dona (Gaetano Donà v Mario Mantero)* iz 1976. također je bitan za razumijevanje razvitka sportskog prava, a zbog svoje karakterističnosti i danas je vrlo često spominjan i proučavan. Talijanski nogometni savez (*Federazione Italiana Giuoco Calcio - FIGC*) imao je vrlo dvojbeno pravilo koje je propisivalo kako utakmice organizirane pod njegovom ingerencijom mogu odigravati samo oni nogometaši koji su članovi saveza isključivo u statusu profesionalnog ili poluprofesionalnog igrača što je bila poprilično "mutno" određena formulacija koja je u praksi nastup dozvoljavala isključivo osobama koji su bili talijanski državljani. Sudskom presudom izričito je zabranjena diskriminacija temeljem nacionalnosti, i to bilo kojim putem, neovisno o tome radi li se o plaći ili samim uvjetima zapošljavanja.¹⁰ Pravila Saveza koju su u nogometnim utakmicama dopuštala sudjelovanje samo igrača talijanske nacionalnosti nisu prihvatljiva te su diskriminacijska, ali ponovno je Sud zaključio da se i takva pravila mogu smatrati prihvatljivima, ali ponovno i isključivo u situacijama gdje se radi o interesima koji nisu ekonomskog karaktera i za svoj konačni cilj imaju isključivo odredbe afirmativne po sport. Sam slučaj ima i izuzetno bitnu komponentu koja je razgraničila bitnost određivanja granice između igrača amatera i igrača neamatera. Naime, važno je utvrditi bavi li se igrač nogometom kao zanimanjem (neamaterski), ili pak samo amaterski (rekreativno), zato što se samo neamateri pred nacionalnim sudovima mogu pozvati na zaštitne odredbe radničkog zakonodavstva¹¹, a u čemu su amateri uskraćeni.¹² Slučaj

8 Europski sud pravde odnosno Sud pravde Europske unije ili često nazivan samo Sud osnovan je u okviru Ugovora o Europskoj zajednici za ugljen i čelik (skraćeno EZUČ ili engleski ECSC od *European Coal and Steel Community*). Sjedište mu je u Luksemburgu. Kao osnovni zadatak suda nameće se zadaća osiguravanja da se zakonodavstvo Europske unije tumači i primjenjuje na isti način u svim državama članicama EU-a, kako bi zakonodavstvo bilo jednako za sve. On primjerice osigurava da nacionalni sudovi ne donose različite presude o istome pitanju. Velika važnost institucije ogleda se u saznanju kako je ovlaštena rješavati pravne sporove između država članica EU-a, institucija EU-a, poslovnih subjekata i pojedinaca. Koncipiran od po jednog suca iz svake države članice, Sud zastupa svih 28 nacionalnih pravnih sustava EU-a, ali radi same učinkovitosti rijetko zasjeda u punom sastavu. Sud donosi presude u predmetima koji su mu podneseni, a četiri najčešće vrste predmeta su:

1. postupak za preliminarno rješenje,
2. tužba zbog neispunjenja obveza,
3. tužba zbog poništenja te
4. tužba zbog propusta djelovanja. Presude Suda donose se većinom i proglašavaju se na javnom saslušanju, izdvojena mišljenja se ne izražavaju, a odluke se objavljuju na dan kad su donesene. Više o tome vidi na <http://www.delhrv.ec.europa.eu/?lang=hr&content=920>.

9 Više o tome vidi na Papaloukas M., Sports law and the European union, *Sport Management International Journal*, Vol. 3, No. 2, 2007., dostupno na: <http://ssrn.com/abstract=1310401>

10 Presuda u slučaju *Gaetano Donà v Mario Mantero* [1976] - Reference for a preliminary ruling: Giudice conciliatore di Rovigo-Italy-Case 13-76., više o presudi vidi na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61976CJ0013&from=EN>

11 Ivkošić, M., Pravni okvir transfera profesionalnih nogometaša, Inženjerski biro d.d., 2009., s. 107

12 Neamateri su profesionalni sportaši koji se pred nacionalnim sudovima, pored nacionalnog zakona o radu, podzakonskih

ima popriličan *déjà vu* efekt s obzirom na saznanje kako je Sud potvrdio još jednom već znanu konstataciju koja određuje nemogućnost stavljanja nacionalnog zakonodavstva iznad zakonodavstva Zajednice. Neprihvatljivo je i nedopustivo postavljati bilo kakve oblike restrikcija pri zapošljavanju, a dodatnim pojašnjenjem isto stajalište Zajednice dodatno je učvršćeno te je formiran pravni okvir za budućnost. Dvije godine nakon slučaja, 1978., dijalog između Europske komisije i sportskih klubova rezultirao je dogovorom oko broja stranih igrača u momčadi odnosno prvim ustupkom koji je djelovao u ovom smjeru. Naime, klubovi su se dogovorili da bilo koja momčad može sklopiti ugovor s neograničenim brojem stranih igrača, ali samo tri igrača smiju u istodobno biti na terenu za igru. Ovo je bilo bitno polazište za sljedeći (naj)bitniji slučaj vezan uz sportsko pravo, *Bosman case*, s obzirom na činjenicu kako je sadržavao neke bitne odredbe koje su netom navedenim sporom dovedene pod upitnik.¹³

Bosman case, kao velika prekretnica sportskog prava koja još uvijek određuje sportske karijere mnogih atleta, datira iz 1995. i inicijative malo poznatog belgijskog nogometaša Jean-Marc Bosmana¹⁴ vidljive slučajem *Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman*.¹⁵ Naime, Bosman je imao važeći ugovor s belgijskim klubom *FC Liege* nakon čijeg isteka je dobio ponudu francuskog kluba *USL Dunkerque*. Odlučio je prihvatiti dostavljenu ponudu i uvjete, ali je bio onemogućen u prelasku jer je, prema tadašnjim važećim uvjetima, zadnji igračev klub imao pravo tražiti odštetu prilikom transfera, neovisno o saznanju kako s njim više nema sklopljen valjani ugovor. S obzirom na to da su odlučili za igrača postaviti previsok odštetni zahtjev, belgijski klub francuskom nije poslao ispravu o transferu čime je drugoimenovani odlučio odustati od posla i usmjeriti Bosmana prema pravnim institucijama. Promišljajući i o drugim diskriminatorskim odredbama koje je sport tada sadržavao, Bosman je problem uočio i unutar FIFA-ina pravila ograničavanja broja profesionalnih igrača koji su državljani drugih država članica, a koji su nastupali u nacionalnim natjecanjima. Još jednom su jasno razgraničene ekonomske i sportske aktivnosti i zaključak kako je sport pod ingerencijom prava Europske unije sve dok igrači za svoje usluge primaju financijsku kompenzaciju odnosno dok ostvaruju ekonomsku aktivnost. Ograničavanje transfera na način da se za igrača mora platiti naknada iako s bivšim klubom nema valjani ugovor također je okarakterizirano kao nepovoljno jer se apsolutno radi o ograničavanju pronalaska zaposlenja. Sportske organizacije su morale odustati od primjene pravila kojim su ograničavale broj profesionalnih igrača dr-

propisa, kolektivnih ugovora i sl., mogu pozvati i na odredbe prava EZ-a o slobodnom kretanju radnika. Kao što ćemo vidjeti u trećem poglavlju, Sud EZ-a je u slučaju *Donà*, poluprofesionalne igrače statusno izjednačio s profesionalnima, dakle, smatra ih neamaterima-radnicima. Više o tome vidi na Ivkošić, M., Pravni okvir transfera profesionalnih nogometaša, Inženjerski biro d.d., 2009., s. 107

13 Usp. Schmidt, D., Bachelor Thesis for the discipline European Studies: The effects of the Bosman-case on the professional football leagues with special regard to the top-five leagues, University of Twente, 2007., s. 13

14 Zanimljivo je proučiti kako se dalje kretao život sportaša koji je povukao ovako bitno pitanje i tako omogućio daleko bolji položaj svih sportaša i veće uvažavanje njihovih prava. Čovjek koji je mnoge sportaše učinio milijunašima u suštini je postao suprotnost, osoba na rubu egzistencije. Svakodnevica mu je postala depresija, život bez ikakvih povlastica, antidepresivi i, konačno, alkoholizam s kojim se borio dugi niz godina. Ukratko rečeno, čovjek koji se borio da promjeni nogomet, borio se da ostane trijezan. U jednoj od svojih izjava rekao je: "Ne želim da sve što sam učinio u životu bude zaboravljeno. Sretan sam što nogometaši zaraduju veliki novac, nisam ljubomoran. Odrekao sam se svoje karijere kako igrači ne bi morali raditi poput robova. Samo želim biti prepoznat, ljudi znaju da postoji Bosmanovo pravilo (*Bosman ruling*), ali ne znaju da postoji čovjek koji se zbog toga odrekao svega i postao alkoholičarom." Usp. <http://ballsoutinpublic.wordpress.com/2011/08/22/how-the-bosman-ruling-changed-football-forever/>

15 Presuda u slučaju *Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman* [1995], više o presudi vidi na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61993CJ0415&from=EN>

žavljana drugih država jer se, ponovno, radilo o diskriminaciji na osnovi nacionalnosti, što je nedopustivo, neovisno o tome radi li se o pitanjima zapošljavanja, plaći ili radnim uvjetima. Na presude Suda EZ-a ne postoji pravo žalbe, pa one postaju konačne danom objavljivanja, što se u slučaju Bosman dogodilo 15. prosinca 1995. godine. Po prirodi su to deklaratorne presude i tumačenja koja se njima daju vezana su uz pravna pravila objektivnog prava zajednice. Interpretativne presude ne mijenjaju pravna pravila, već samo utvrđuju njihovo značenje. Iz toga proizlazi da takve presude imaju retroaktivne učinke, tj. objašnjavaju značenje pravnog pravila od trenutka kada je ono stupilo na snagu. Međutim, iznimno Sud može ograničiti učinke svoje presude, ako za to ima valjane razloge, samo na budućnost. U presudi Bosman, Sud EZ djelomice koristi svoju ovlast na ograničenje vremenskih učinaka presude. Naime, dio presude koji se tiče klauzule o strancima ima retroaktivni *ex tunc* učinak, a dio presude koji se tiče pravila o transferu ima samo učinak *ex nunc*. Radi izbjegavanja pravne nesigurnosti, izrijeком se u trećoj točki dispozitiva presude navodi da se presuda ne odnosi na slučajeve kada je transferna naknada već plaćena, ili je plativa na temelju obveze koja je nastala prije dana donošenja presude, ali to se ne odnosi na postupke koji se povodom transfera vode pred nacionalnim sudovima. Pravila o transferu i klauzule o strancima su nakon 15.12.1995. godine postale neprimjenjive unutar zemalja članica EU-a.¹⁶ Iako Ugovor EZ-a o tome šuti, nesporno je da su presude Europskog suda, kao i presude svakog suda pravnoobvezujuće. Ono o čemu se, međutim, može raspravljati jest koga vežu takve presude i od kada proizvode pravnoobvezujuće učinke.¹⁷

Do pojave Lisabonskog ugovora sport se spominjao raznim ugovorima koji su, jedan za drugim, jasno davali do znanja kako se teži složenijoj definiciji ovog društvenog fenomena. Ugovorom iz Amsterdama o izmjeni ugovora o Europskoj uniji, ugovora o osnivanju Europskih zajednica i određenih s njima povezanih akata iz 1997. godine definirana je izjava o sportu. Naime, Konferencijom predstavnika Vlada država članica održanoj u Torinu 1996. godine zajedničkom suglasnošću donesene su potrebne izmjene Ugovora o Europskoj uniji, ugovora o osnivanju Europske zajednice, Europske zajednice za ugljen i čelik i Europske zajednice za atomsku energiju i određenih povezanih akata. Navedenom Konferencijom kroz izjavu o sportu naglašena je socijalna važnost sporta, posebice njegova uloga u formiranju osobnosti i zbližavanja ljudi. Konferencija je pozvala tijela Europske unije da saslušaju sportske udruge kada je riječ o važnim pitanjima koja utječu na sport. Istaknuto je kako i posebnu pozornost treba dati posebnostima amaterskog sporta.¹⁸ Ugovorom iz Nice o izmjeni ugovora o Europskoj uniji, ugovora o osnivanju europskih zajednica i određenih s njima povezanih akata¹⁹ donesena je posebna Deklaracija o specifičnim karakteristikama sporta.²⁰ Deklaracija iz Nice je priznala važne socijalne, obrazovne i kulturne funkcije sporta²¹ dok je napravila još jedan važan korak k eliminaciji diskriminacije unešenim odredbama o ravnopravnosti spolova u sportskim natjecanjima. Kada se govori o društvu jednakih mogućnosti važno je napomenuti i potrebu inzistiranja na ravnopravnosti spolova i jednakomjernoj zastupljenosti oba spola u sportu i sportskim tijelima. Deklaracija iz Nice naglašava da sportska aktivnost mora biti do-

16 Vidi: Ivkošić, M., o. c., s. 142

17 Čapeta, T., Sudovi Europske unije: Nacionalni sudovi kao europski sudovi, Zagreb, 2002., s. 269

18 Usp. Ugovor iz Amsterdama o izmjeni Ugovora o Europskoj uniji, ugovora o osnivanju Europskih zajednica i određenih s njima povezanih akata, s. 198. Više o tome vidi na: <http://www.sabor.hr/fgs.axd?id=20251>

19 Ugovor iz Nice o izmjeni ugovora o Europskoj uniji, ugovora o osnivanju Europskih zajednica i određenih s njima povezanih akata. Više o tome vidi na: http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/EUugovori/12001C_Ugovor_iz_Nice_hrv.pdf

20 Deklaracija o specifičnim karakteristikama sporta - socijalna funkcija sporta u Europi; ključni aspekti za implementaciju zajedničke politike. Više o tome vidi na: https://docs.google.com/file/d/oB1adOibuk8_UX3pUMDhEcoVOQjA/edit.

21 Vidi: Bačić A., Bačić P., o. c., s. 685

stupna svakom muškarcu i ženi, uz dužno poštovanje individualnih težnji i mogućnosti. Ona također prepoznaje da za osobe s tjelesnim ili mentalnim oštećenjima redovita sportska aktivnost predstavlja posebno povoljno sredstvo za razvoj individualnih talenata, rehabilitaciju, socijalnu integraciju i solidarnost, te ih stoga treba poticati.²²

Ustav za Europu iz 2004. godine sljedeća je usputna stanica razvoja sportskog prava kao bitnog društvenog fenomena i neizostavne komponente modernog života. Predsjedništvo Europske konvencije o budućnosti Europe publiciralo je 18. srpnja 2003. Nacrt ustavnog ugovora za Europu (*Treaty establishing a constitution for Europe*) s glavnim ciljem da tim dokumentom zamijeni postojeće ugovore, odnosno pojednostavni i osigura pravnu osnovu i odlučivanje s EU nakon 1. svibnja 2004. (datum proširenja na deset novih članica). (...) Konvencija je nacrt razmatrala u dva navrata, a kritična mjesta u nacrtu (glasovanje kvalificiranom većinom) razriješila je tek na summitu tijekom lipnja 2004. godine. Ustav je prihvaćen 24. listopada 2004. u Rimu svečanim činom potpisivanja kojemu je nazočilo 25 državnih poglavara i premijera država članica i država kandidata, među kojima je bila i Republika Hrvatska.²³ Ustav za Europu konstitucionalizirao je čl. III-282 o sportu. Tekst članka III-282, koji je sastavljen nakon intenzivnih konzultacija između Međunarodnog olimpijskog odbora (IOC), Europskog olimpijskog odbora (EOC), te olimpijskih sportskih federacija za ljetne i zimske igre, fokusirao se je na potrebu zaštite socijalne, obrazovne i kulturne uloge sporta u europskom društvu.²⁴

Bijela knjiga o sportu (*White paper on sport*)²⁵, predstavljena od strane Komisije Europski zajednica 2007. godine sadržajan je dokument kojim se sama Komisija referira široj javnosti s obzirom na potrebe uređivanja odnosa unutar sportskih zbivanja. Radi se o širokoj inicijativi koja se odnosi na mnoge različite probleme i interese uključujući sve aspekte pravne stečevine Europske unije, *acquisa*, koji mogu biti dovedeni u bilo kakav međuodnos sa sportom. Bazirana je na holističkom pristupu i jednako postupa prema svim sportovima, svim razinama i statusu igrača, neovisno o tome radi li se o amaterima ili profesionalcima. Bijela knjiga o sportu reflektira stajalište Komisije i njenu uravnoteženu poziciju u situaciji gdje je potrebno zadovoljiti mnoge odvojene i različite potrebe uključenih strana s obzirom na ulogu EU-a u sportu. Konkretnije rečeno, sudionici u sportskim priredbama unutar EU-a izrazili su jasnu želju da se u zakonodavstvo ugradi njihov pravni položaj i jasnije odredi politika spram sportskih promotivnih aktivnosti. Konačno, socijalni i ekonomski razvoj unutar i izvan sporta ugradio je novu dimenziju i izazove koji zahtijevaju reakciju Europe. Komisija pazi da se održi ravnoteža između tri bitne stavke: društvene komponente sporta, ekonomske komponente i same organizacije sporta. Bitno je napomenuti kako Bijela knjiga poštuje načelo supsidijarnosti odnosno autonomnost sportskih organizacija.²⁶ Nadalje, predlaže konkretne buduće korake u *Akcijskom planu Pierre de Coubertin*²⁷. Akcijski plan obuhvaća društvene i ekonomske aspekte sporta poput učinka na zdravlje, obrazovanje, volontiranje, vanjske odnose i financiranje sporta. Prema Akcijskom planu Komisija će: razviti smjer-

22 Nacionalno vijeće za sport, radna skupina, Temeljna načela i smjernice razvoja sporta u Republici Hrvatskoj, radni materijal, veljača 2011., s. 30

23 Bačić, P., Ustav za Europu (2004.) i značaj konstitucionalizacije ljudskih prava, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 42, 2005., s. 113

24 Bačić A., Bačić P., o. c., s. 686

25 Bijela knjiga o sportu (predstavljena od strane Komisije). Više o tome vidi na: public.mzos.hr/fgs.axd?id=16894

26 Usp. Velázquez Hernández, P., The European Commission's White Paper on Sport, The Future of Sports Law in the European Union, 2008., s. 77-86

27 Pierre de Coubertin (1863.-1937.), francuski pedagog i povjesničar, utemeljitelj modernih olimpijskih igara. Zaslužan je za uspostavljanje modernih Olimpijskih igara iako je sama ideja o obnavljanju igara stvorena u Engleskoj.

nice za fizičku aktivnost, omogućiti koordiniran europski pristup borbi protiv dopinga, aktivno promicati sport u školama, objaviti studiju o volontiranju u sportu, poboljšati prevenciju nasilnih i rasističkih incidenata na sportskim natjecanjima. Zajedno s državama članicama razvit će statističke metode kojima će mjeriti gospodarske učinke sporta.²⁸ Iako datira iz poprilično nezgodnog vremena gdje je već bilo jasno kako se očekuje Lisabonski ugovor ispred kojeg stoji zahtjevan put potpisa i ratifikacije u nacionalnim parlamentima svih zemalja članica, jasno je bilo kako i Bijela knjiga o sportu na jedan poseban, evolucijski način, uređuje dodatna pitanja vezana uz relevantnu tematiku i postavlja buduće norme ponašanja koje kao zadatak imaju, što je apsolutno teško izvesti, zadovoljiti sve uključene čimbenike.

3. UTJECAJ LISABONSKOG UGOVORA NA POIMANJE SPORTA I NJEGOV REFORMSKI KARAKTER

Nakon razdoblja promišljanja od gotovo dvije godine, u prvoj polovici 2007. predstavljen je nov paket reformi. Taj je paket predstavljao odstupanje od ideje o europskom ustavu prema kojem bi se opozvali svi postojeći ugovori i zamijenili jedinstvenim tekstom nazvanim "Ugovor o Ustavu za Europu". Umjesto toga sastavljen je Reformski ugovor, koji je poput prethodnih Ugovora iz Maastrichta, Amsterdama i Nice unio temeljne promjene u postojeće Ugovore EU-a kako bi se ojačali kapaciteti Europske unije da djeluje unutar i izvan Unije, povećao njezin demokratski legitimitet i poboljšala učinkovitost njezinog cjelokupnog djelovanja. U skladu s tradicijom Reformski je ugovor nazvan *Lisabonskim ugovorom*.²⁹ Lisabonskim se ugovorom Europska unija i Europska zajednica spajaju u jedinstvenu Europsku uniju. Riječ "Zajednica" svuda se zamjenjuje riječju "Unija". Unija zamjenjuje i nasljeđuje Europsku zajednicu.³⁰ Uz nestanak dosadašnje hramske strukture EU-a, još se jedna strukturalna promjena sastoji u tome da je Europska unija stekla pravni subjektivitet i stoga jači identitet na međunarodnom planu. Do Lisabonskog ugovora samo su Europske zajednice imale pravni subjektivitet, dok EU nije. S novim Ugovorom Europska zajednica nestaje kao subjekt međunarodnih odnosa, ali i kao pojam iz europskog pravnog i političkog života. Ta bi promjena, iako nije toliko bitna, trebala Uniju učiniti jednostavnijom i razumljivijom, kako njenim građanima tako i ostatku svijeta.³¹ Konkretno, Lisabonski ugovor je definirao odredbe o sportu svojim člankom 165. (bivši članak 149. UEZ-a) unesenim u Pročišćenu inačicu ugovora o funkcioniranju Europske unije glavom XII. naslovljenom *Obrazovanje, strukovno obrazovanje, mladi i sport*.³²

1. Unija doprinosi razvoju kvalitetnog obrazovanja poticanjem suradnje među državama članicama te, ako je to potrebno, podupiranjem i dopunjavanjem njihovih aktivnosti, pri čemu u potpunosti poštuje odgovornost država članica za nastavni sadržaj i ustroj obrazovnih sustava te njihovu kulturnu i jezičnu raznolikost. Unija doprinosi promidžbi europskog sporta, vodeći pritom računa o specifičnoj prirodi sporta, njegovim strukturama koje se temelje na dobrovoljnim aktivnostima te njegovoj društvenoj i obrazovnoj ulozi.

²⁸ Više o tome vidi na: <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=14844>

²⁹ Borchardt. K.-D., *Abeceda prava Europske unije*, Ured za publikacije Europske unije, 2011., s. 13

³⁰ *Ibid.*, s. 14

³¹ Čapeta, T., *Europska unija po lisabonskom ugovoru*, Hrvatska javna uprava, god. 10. (2010.), br. 1., s. 38

³² Pročišćena inačica Ugovora o funkcioniranju Europske unije. Više o tome vidi na: <http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/pregovori/111221-lisabonski-prociscena.pdf>

2. Ciljevi djelovanja Unije su:

- razvoj europske dimenzije u obrazovanju, osobito nastavom i popularizacijom jezika država članica,
- poticanje mobilnosti studenata i nastavnika, između ostalog, poticanjem akademskog priznavanja istovrijednosti diploma i trajanja studija,
- promicanje suradnje između obrazovnih ustanova,
- razvoj razmjene informacija i iskustava u vezi s pitanjima koja su zajednička obrazovnim sustavima država članica,
- poticanje razvoja razmjene mladih i razmjene društveno-pedagoških radnika te poticanje sudjelovanja mladih u demokratskom životu Europe,
- poticanje razvoja obrazovanja na daljinu,
- razvijanje europske dimenzije u sportu promicanjem pravednosti i otvorenosti na sportskim natjecanjima i suradnje među tijelima odgovornima za sport te zaštitom tjelesnog i moralnog integriteta sportaša i sportašica, osobito najmlađih sportaša i sportašica.

3. Unija i države članice podupiru suradnju s trećim zemljama i međunarodnim organizacijama nadležnima u području obrazovanja i sporta, osobito Vijećem Europe.

4. Kako bi doprinijelo ostvarivanju ciljeva iz ovog članka:

- Europski parlament i Vijeće, odlučujući u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom i nakon savjetovanja s Gospodarskim i socijalnim odborom te Odborom regija, donosi poticajne mjere, pri čemu je isključeno bilo kakvo usklađivanje zakona i drugih propisa država članica,
- Vijeće, na prijedlog Komisije, donosi preporuke.³³

Članak 165. UFEU predstavlja novi korak u razvoju sportske problematike u EU utoliko što izričito spominje sport kao područje EU djelovanja. Ipak, kao što dobro uočavaju analitičari ove problematike, dokazi i literatura sugeriraju da je razvoj više evolutivne nego revolucionarne prirode.³⁴ Konačno je uređeno pitanje promidžbe u sportu s posebnim osvrtom na specifičnu prirodu sporta. Naime, s obzirom na to da se radi o dobrovoljnoj aktivnosti decidirano je zaključeno kako je neosporna i društvena i obrazovna uloga koja mora biti uvažena i kao takva zastupljena. Pravednost i otvorenost na sportskim natjecanjima vrlo su bitni segmenti jer je, uključivanjem velikog broja sudionika i značajne financijske konstrukcije, sport poprilično izgubio na vjerodostojnosti, te se konstantno pojavljuje sumnja u korektnost određenih odigranih sportskih susreta odnosno u njihovu regularnost.³⁵

Problem se pojavljuje u praksi odnosno u trenutku kada se predložene mjere i aktivnosti člankom 165. dovedu u međuodnos sa stvarnom situacijom. Naime, konstantno je prisutno mišljenje kako je Republika Hrvatska relativno nesprijetna pristupila Europskoj uniji. Predsjednica Ustavnog suda, prof. dr. sc. Jasna Omejec, na jednom predavanju održanom na Pravnom fakultetu u Osijeku, istaknula je kako uoči ulaska u EU hrvatski pravni poredak grca u normativnom neredu koji karakterizira nekonzistentnost. Navela je kako i EU dočekujemo pravno nesprijetni te nam

³³ *Ibid.*, s. 117-118.

³⁴ Bačić A., Bačić P., o. c., s. 689

³⁵ Najveća afera namještanja nogometnih utakmica u Hrvatskoj poznata pod imenom "Offside" svoj konačni epilog dobila je krajem 2011. godine. Svih 15 optuženika koje se teretilo da su namješitali utakmice klubova za koje su nastupali na način da su namjerno puštali protivnika da dođe do pobjede osuđeno je te im je naloženo da moraju vratiti 1,2 milijuna kuna u roku od 15 dana pod prijetnjom ovrhe. Ukupna zatvorska kazna za sve osuđene iznosila je 123 mjeseca zatvora. Više o tome vidi na: <http://sportske.jutarnji.hr/afere-offside-15-orici-presuda-na-ukupno-123-mjeseca-zatvora--moraju-vratiti-165-000-eura/993321/>

poslije ulaska slijedi novi veliki val reformi zakonodavstva kako bismo postigli konzistentnost pravnog poretka.³⁶ U trenutku kada je Republika Hrvatska uistinu i postala punopravnom članicom, ne može se oteti dojmu kako su najavljene reforme zaostale odnosno izostale. Čini se kako je velikim igračima, promatrano kroz prizmu sporta, ostavljeno dosta prostora prilikom tumačenja novouvedenih pravila na način da pogoduju sebi i tako zaobilaze učiniti ono što se od njih očekuje. Nacionalno zakonodavstvo ne smije biti postavljano iznad zakonodavstva Unije te je nedopustivo da se zbog supsidijarne razine odlučivanja zaobilaze mjerodavne institucije koje su izričito definirale pravila ponašanja i očekivanja od država članica. Nediskriminacija u bilo kojem obliku i poštivanje četiriju temeljnih sloboda izdižu se iznad političkih boja ili nacionalnih ili gospodarskih interesa. Pojam nadnacionalno označava "razinu iznadnacionalnih vlada". Mnoge odluke EU-a donose se na nadnacionalnoj razini jer obuhvaćaju institucije EU-a kojima su zemlje članice prenijele zakonodavne ovlasti.³⁷

4. USKLADIVANJE SPORTSKIH ORGANIZACIJA U REPUBLICI HRVATSKOJ S NOVONASTALIM PORETKOM I PRILAGODBA POSTOJEĆIH PROPISA.

Referirajući se na četiri temeljne slobode Europske unije i dovodeći ih u međuodnos sa sportom, jasno je kako najveći utjecaj na promatranu problematiku ima odredba o slobodi kretanja radnika. Zakon na razini Republike Hrvatske koji propisuje odredbe naziva se Zakonom o sportu te su njime propisani sljedeći članci koji su povezani uz proučavanu tematiku. Naime, u glavi V. Oblici udruživanja člankom 47., stavkom 6. stoji sljedeće:

- Nacionalni sportski savez općim aktima pored pitanja iz stavka 4. ovoga članka uređuje i uvjete koje moraju ispunjavati sportski klubovi da bi stekli profesionalni status, pitanja koja se odnose na posljedice koje proizlaze iz nepoštivanja obveze iz članka 24. stavka 7. i članka 45. ovoga Zakona, registraciju sportaša, njihova prava i obveze, pravo nastupa stranih sportaša za hrvatske sportske klubove, stegovne odgovornosti sportaša te prava i obveze sportskih sudaca i zdravstvenih djelatnika ako ova pitanja ne uređuju strukovne udruge ovih osoba i druga pitanja iz područja svog djelovanja.

Nadalje, u glavi VII. Sportska natjecanja člankom 62., stavkom 1. i 2. navedeno je:

- Strani državljanin može sudjelovati u sportskom natjecanju za domaću pravnu osobu koja obavlja djelatnost sudjelovanja u sportskom natjecanju pod uvjetima koje utvrdi odgovarajući nacionalni sportski savez.
- Stranim državljaninom, iz stavka 1. ovoga članka, ne smatra se državljanin država članica Europske unije i drugih država Europskoga ekonomskog prostora.^{38 39}

Potrebno je definirati pojam stranca. Svaka moderna država sastoji se od građana odnosno države. Dakle, osim državljana, u svakoj državi ima i stranaca. Strana je svaka osoba koja nema domaće državljanstvo (negativna definicija).⁴⁰ To su osobe koje imaju strano državljanstvo i oso-

36 Više o tome vidi na: <http://www.glas-slavonije.hr/200981/1/Uoci-ulaska-u-EU-pravni-poredak-u-neredu>

37 EnterEurope - Vodič kroz informacije o Europskoj uniji. Više o tome vidi na <http://www.entereurope.hr/page.aspx?PageID=176>

38 Zakon o sportu. Više o tome vidi na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/127447.html>

39 Članice Europskog gospodarskog prostora su 27 od 28 zemalja članica EU (bez Hrvatske) i 3 od 4 zemlje članice EFTA-e (Europska slobodna trgovinska zona): Island, Lihtenštajn i Norveška).

40 Tako se strancem definira u Zakonu o strancima (Narodne novine, 79/07). "Strancem se, u smislu ovog Zakona, smatra osoba koja nije hrvatski državljanin" (čl.2.(1.)).

be bez državljanstva (pozitivna definicija). Svaka država suvereno propisuje vlastitim propisima koja i kolika će prava priznati strancima na svom teritoriju.⁴¹ Uvjeti za sudjelovanje sportaša stranca na nacionalnim prvenstvima država u kojima igraju uređeni su propisima međunarodnih sportskih federacija i nacionalnih sportskih saveza. Naš Zakon o sportu izričito predviđa da nacionalni sportski savezi svojim općim aktima uređuju pravo nastupa stranih sportaša za hrvatske klubove (čl.47.(6.)). Međunarodne sportske federacije većinom propisuju obvezu suglasnosti matičnog nacionalnog sportskog saveza za sudjelovanje sportaša koji je njezin državljanin, u natjecanjima na području nadležnosti nekog drugog nacionalnog športskog saveza. Za određenje statusa sportaša stranca važna su i načela koja su sadržana u Olimpijskoj povelji *MOO-a* kao i u propisima *HOO-a*. Tako je u Pravilniku *HOO-a* predviđeno da sportaši stranci mogu postati članom sportske udruge samo ako je to dopušteno statutom nacionalnog sportskog saveza. Prava i obveze sportaša stranaca glede njihovog sudjelovanja u sustavu natjecanja uređuju nacionalni sportski savezi u registracijskim pravilnicima odnosno u natjecateljskim pravilima, tako da budu u skladu sa Stavovima *HOO-a* o položaju stranih državljana u hrvatskom sportu (čl. 24).⁴² Iako je Republika Hrvatska punopravna članica Europske unije, građanima je još uvijek potrebna radna dozvola kako bi se zaposlili u određenim državama članicama. Ovo je pravo koje iskoristiti imaju sve članice Unije prema Hrvatskoj, ali i *vice versa*.⁴³ Iako ovo pitanje ne utječe izravno na sport, valja napomenuti postojeće regulatorne odredbe koje nemaju diskriminacijski karakter već zaštitni faktor s obzirom na to da dopuštaju državama članicama zaštitu vlastitih interesa i obranu domicilnog tržišta rada od navale radne snage iz novopridošlih država članica, posebice iz onih država gdje je životni standard na znatno nižim granama.

Na razini Republike Hrvatske neprikosnoveni lider među sportovima, po financijskoj komponenti i gledanosti, neosporno je nogomet. Kao najvažnija sporedna stvar na svijetu i na ovim područjima je broj jedan, prvenstveno zbog velikog broja nogometnih klubova na svima razinama kao i zbog kulturnog statusa nogometne reprezentacije prije čijeg nastupa na velikim natjecanjima se konstantno osjeća navijačka groznica u cijeloj zemlji. Nogomet je potrebno zaštititi od zaslijepljenog ekonomskog pristupa koji bi ga karakterizirao isključivo kao ekonomsku aktivnost. Prema neoliberalnom pristupu i pristupu slobodne trgovine, nogometni klubovi (posebice) su oblik poslovanja poput bilo kojeg drugog i tako im se mora i pristupati što podrazumijeva da moraju biti podložni europskom zakonodavstvu. Iako se u teoriji situacija čini poprilično razumljivom, u stvarnosti je daleko kompleksnija; veliki klubovi moraju biti, kako je već i navedeno, podložni zakonodavstvu, ali u nekim slučajevima posebna narav sporta zahtijeva i poseban pristup.⁴⁴ Hrvatski nogometni savez, kao nacionalna nogometna organizacija zadužena za funkcioniranje kompletnog nogometa, nakon pristupanja države Uniji uskladio je svoje propise i propozicije natjecanja te sada određuje kako građani EU-a nisu stranci, kao niti osobe iz Europskog

41 Mintas-Hodak, Lj., Mateša, Z., Državljanstvo športaša, Uvod u) športsko pravo, Inženjerski biro d.d., 2009., s. 236

42 Ibid, s. 243

43 Državljanin države članice uglavnom ne trebaju radnu dozvolu da bi radili bilo gdje u EU. Radne dozvole nisu obvezne za samozaposlene osobe u EU. Međutim, nekim građanima je još uvijek potrebna radna dozvola za zapošljavanje u određenim državama članicama, a to se uglavnom odnosi na hrvatske državljane u nekim državama članicama i neke državljane EU-a u Hrvatskoj. Pravo državljana Hrvatske da rade kao zaposlenici u drugoj članici može se ograničiti prijelaznim mjerama do 30. lipnja 2020. U skladu s tim, za rad u Austriji, Belgiji, Cipru, Francuskoj, Njemačkoj, Grčkoj, Italiji, Luksemburgu, Malti, Nizozemskoj, Sloveniji, Španjolskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu Hrvata je možda potrebna radna dozvola, ovisno o zanimanju kojim se bave. Hrvatska je, vice versa, uvela ista ograničenja. Više o tome vidi na portalu EU-a *Vaša Europa*: http://europa.eu/youreurope/citizens/work/work-abroad/work-permits/index_hr.htm

44 Usp. Belet, I., Football - on the Verge between Social Event and Business Activity, The Future of Sports Law in the European Union, 2008., s. 87-93

ekonomskog prostora. Uistinu, Propozicijama natjecanja za prvenstvo MAXtv Prve lige, najvišeg ranga natjecanja pod okriljem Saveza, za natjecateljsku godinu 2013./2014. pod Pravom nastupa igrača i člankom 16. navedeno je:

- U natjecanju MAXtv Prve lige, dopušten je nastup šest (6) igrača stranih državljana na utakmici.
- Igračima stranim državljanima ne smatraju se igrači koji imaju dvojno državljanstvo od kojih je jedno hrvatsko i državljan neke od država članica Europske unije i Europskog ekonomskog prostora.⁴⁵

Konkretno rečeno, u nogometu ne postoje problemi vezani uz ovo pitanje. Činjenica je kako je ograničen broj stranih igrača koji mogu nastupati za određenu momčad, ali kako ta odredba ne obuhvaća igrače koji imaju neko od državljanstava Europske unije, oko njega nema niti dodatnih kontroverzi. Usporedbe radi, paralelnom usporedbom sportskih propisa ostalih najzastupljenijih sportova jasno je vidljivo kako postoje značajna odstupanja u tumačenjima koja, čini se, kriju diskriminatorni učinak stoga posebno treba sagledati košarku i odredbe ovog, na razini Republike Hrvatske, drugozastupljenog sporta po popularnosti.

Prema članku 33. Statuta i članka 99. Registracijskog pravilnika, Upravni odbor Hrvatskog košarkaškog saveza na 10. sjednici održanoj 4.7.2013. u Zagrebu, donio je odluku o igranju stranih igrača u hrvatskim klubovima u sezoni 2013./14. Odredbe donesene tom Odlukom kazuju sljedeće:

- Pod pojmom strani igrač podrazumijeva se igrač stranog zakonskog državljanstva i igrač bez državljanstva.
- U klubovima A-1 muške lige koji ostvare pravo natjecanja u I-om dijelu Državnog prvenstva, Ligi za ostanak, Kvalifikacijskoj ligi za ulazak u A-1 mušku ligu i utakmici između 5-to plasirane ekipe Lige za ostanak i 2-go plasirane ekipe u Kvalifikacijskoj ligi mogu biti licencirana najviše dva (2) strana igrača. Tijekom utakmica na parketu za svaki klub može istodobno igrati najviše jedan (1) strani igrač.
- U klubovima A-1 muške lige koji ostvare pravo igranja u fazi natjecanja Lige za prvaka Državnog prvenstva mogu igrati najviše četiri (4) strana igrača. Tijekom utakmica na parketu za svaki klub mogu istodobno igrati najviše dva (2) strana igrača.
- U klubovima A-1 ženske lige mogu igrati najviše četiri (4) strane igračice. Tijekom utakmica na parketu za svaki klub mogu istodobno igrati najviše dvije (2) strane igračice.
- U klubovima A-2 ženske lige može igrati jedna strana igračica.
- U četvrtzavršnici Kupa „K. Čosić“ strani igrači mogu igrati po sljedećem principu:
- a) Za klubove koji su se plasirali u Ligu za prvaka mogu igrati najviše četiri (4) strana igrača. Tijekom utakmica na parketu za svaki klub mogu istodobno igrati najviše dva (2) strana igrača.
- b) Za klubove iz I-og dijela natjecanja mogu igrati najviše dva (2) strana igrača. Tijekom utakmica na parketu za svaki klub mogu istodobno igrati dva (2) strana igrača.
- U četvrtzavršnici Kupa „R. Meglaj-Rimac“ mogu igrati najviše četiri (4) strane igračice. Tijekom utakmica na parketu za svaki klub mogu istodobno igrati najviše dvije (2) strane igračice.

45 Propozicije natjecanja za prvenstvo MAXtv Prve lige za natjecateljsku godinu 2013./2014. Više o tome vidi na: <http://prva-hnl.hr/blog/dokumenti/Propozicije-I-HNL.pdf>

- Igranje stranih igrača za hrvatske klubove u europskim i regionalnim natjecanjima propisano je odgovarajućim pravilima tih natjecanja.⁴⁶

Ukoliko se kao polazišna osnova pri ovom problemu uzme saznanje kako se stranim igračem smatra igrač stranog zakonskog državljanstva i igrač bez državljanstva, jasno je da prema odredbama Hrvatskog košarkaškog saveza građani EU-a i dalje ostaju stranci s onemogućenim pravom nastupa mimo kvote propisane internim odlukama. U najvećem sportskom dnevniku na razini Hrvatske, Sportskim novostima, uoči datuma pristupanja izašao je članak koji je proveo kratko istraživanje o promatranoj problematici gdje su odgovorne osobe priupitali smatraju li takvu odredbu kontradiktornom. Glavni tajnik HKS-a, Željko Drakšić, izjavio je kako se unutar košarkaškog udruženja ništa ne mijenja dok je na pitanje novinara ne smatra li obvezom po Zakonu o sportu građane EU-a ne tretirati strancima izjavio da to nije njihova obveza. "HKS je član FIBA-e i mi se držimo njezinih naputaka koji kažu da svaki nacionalni savez to autonomno regulira. Tako u Europi imate različitih primjera. Uostalom, zar neke zemlje nisu uvele zabranu rada hrvatskim državljanima još dvije godine!?"⁴⁷ I sam potpisnik novinarskih redova, od kojeg se ne očekuje da bude vrsni poznavatelj zakonodavstva, novinski članak zaključuje komentarom gdje se pita ima li HKS uistinu pravo tako postupati odnosno jesu li dobro interpretirali Zakon o sportu, uz konstataciju da bi takva odredba vrlo vjerojatno pala na sudu kad bi netko potegnuo tužbu prizivajući nekog hrvatskog Bosmana. Zanimljivo je pobliže proučiti i članak 100. Registracijskog pravilnika koji propisuje sljedeće:

- Status stranog igrača u smislu ovog pravilnika ima igrač koji nema zakonsko državljanstvo RH.

Naime, takvom definicijom vidljivo je kako se status stranog igrača definira nešto uže usporedno s prvotno navedenom definicijom.⁴⁸ Prema stavu HKS-a, osjeća se stajalište kako Savez kao član europskog košarkaškog udruženja odgovora prvenstveno sportskom udruženju i njihovim odredbama pri čemu se ponovno pod značajan upitnik dovodi hijerarhija postavljanja pravila i relevantna odgovornost.

Rukomet, sport posebno popularan na ovim prostorima, što se na razini Hrvatske može pripisati uspješnim nastupima nacionalne izabrane vrste, donosi propise koji ne ostavljaju previše prostora za probleme jer su vrlo simplifikirani. Tako Registracijskim propisnikom Hrvatskog rukometnog saveza pod *Registracijom igrača*, čl. 16 stoji:

- Strani državljan ili igrači s dvostrukim državljanstvom mogu se registrirati za klub 1. Hrvatske rukometne lige po postupku iz ovog Propisnika sukladno propisima Međunarodne rukometne federacije (IHF-a) i Europske rukometne federacije (EHF-a). U jednom klubu po uvjetima iz stavka 1. može biti registriran neograničeni broj igrača.

Nadalje, pod *Pravom nastupa*, čl. 48. određeno je pravo nastupa stranih igrača:

- Za klub Prve Hrvatske rukometne lige, na utakmici službenog natjecanja HRS-a, pravo nastupa ima neograničeni broj igrača stranih državljana registriranih za taj klub sukladno Članku 16. ovog Propisnika.⁴⁹

Konačno, odbojka kao momčadski i, relativno, zastupljeni sport mogao bi se svrstati na četvrto mjesto sportova po svojoj popularnosti u Hrvatskoj. U Registracijskom pravilniku Hrvat-

46 Odluka o igranju stranih igrača u hrvatskim klubovima u sezoni 2013./14. Više o tome vidi na: [http://www.hks-cbf.hr/index.php/dokumenti/odluke?task=callelement&format=raw&item_id=221&element=f85c494b-2b32-4109-b8c1-083cca2b7db6&method=download&args\[0\]=50dfc3c519d98f15f5f11ea51de0407e](http://www.hks-cbf.hr/index.php/dokumenti/odluke?task=callelement&format=raw&item_id=221&element=f85c494b-2b32-4109-b8c1-083cca2b7db6&method=download&args[0]=50dfc3c519d98f15f5f11ea51de0407e)

47 Dražen Antolić (Sportske novosti): Jedan zakon, dva stava: U HNL-u igrači iz EU nisu stranci, u košarci jesu! (22.07.2013.)

48 Usp. Mintas-Hodak, Lj., Mateša, Z., o.c., s. 244

49 Registracijski propisnik HRS-a. Više o tome vidi na: <http://www.hrs.hr/documents/Registracijski%20propisnik%202009.pdf>

ske odbojkaške udruge, koji je stupio na snagu u srpnju 2013. godine pod *Nastupom inozemnih igrača*, čl. 31, navedeno je sljedeće:

- (1) Strani državljanin može nastupati za klub/ekipu registriranu u Republici Hrvatskoj (u daljnjem tekstu: domaći klub).
- (2) Pod pojmom strani državljanin podrazumijeva se igrač stranog zakonskog državljanstva i/ili igrač bez državljanstva.
- (6) Broj registriranih igrača (stranih državljanina) za pojedini domaći klub je neograničen.⁵⁰

U najmanju ruku, proučavajući odredbe vezane uz odbojku, ostavlja se odnos nedorečenosti gdje niti u jednom od dokumenata nije navedeno koliko igrača stranaca najviše u jednom trenutku može nastupiti za određenu momčad (omaška!?).

5. UMJESTO ZAKLJUČKA

Lisabonskim ugovorom i njegovim odredbama EU je po prvi put dobila nadležnost u području sporta te je postalo uvriježeno pravilo kako sportski propisi diljem Europe ne mogu biti usklađeni do kraja već im se mora pristupiti po *case-by-case* principu gdje veliku ulogu igraju i same države članice. Presjekom najzastupljenijih sportova u Hrvata jasno je vidljivo kako su postavljena paradoksalna pravila, dijametralno suprotna, za koja odgovorne osobe u savezima tvrde da u njima nema ništa sporno jer je sve skrojeno isključivo u skladu s propisima. Sportska inspekcija Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta također bi itekako imala poprilično posla o ovom pitanju, ali dok do toga ne dođe teško je i lamentirati o potencijalnom ishodu. Teško je oteti se dojamu kako se problemu pristupa poprilično široko gdje se pravila tumače prema subjektivnoj procjeni. Ukoliko Zakon o sportu svojim člankom 62. izričito navodi kako se stranim državljaninom ne smatra državljanin Europske unije i drugih država Europskog ekonomskog prostora, ima li pravo HKS interpretirati Zakon o sportu na način da zaobiđe zadane gabarite ili se radi o krivom postupanju, a sukladno tome i o diskriminaciji? Teško je procijeniti epilog promatranog problema, ali neosporno je kako će morati doći do određenih ustupaka. Kako je nogomet najzastupljeniji i najpraćeniji sport, dojam je da su i njegova pravila prva usklađena i prilagođena jer su kao takva najviše pod prismotrom javnosti dok se kod manje zastupljenih sportova, poput rukometa ili odbojke, itekako vidi poprilično puno nedefiniranosti u propisima. Republika Hrvatska postala je punopravnom članicom Europske unije i to je neosporna činjenica, ali identifikacijom ovakvih i sličnih problema narušava se ideja same Unije zbog čega je potrebno raditi na njihovoj eliminaciji u vidu prosperiteta sa znanim motom: *“Ujedinjeni u različitosti.”*

LITERATURA

Bačić, A., Bačić, P., Lisabonski ugovor i novi start europskog sportskog prava, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 48, 4/2011., s. 681.-702.
Bačić, P., Ustav za Europu (2004.) i značaj konstitucionalizacije ljudskih prava, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 42, 2005., s. 113

⁵⁰ Registracijski pravilnik Hrvatske odbojkaške udruge. Više o tome vidi na: <http://www.lukahumski.iz.hr/odbojka/dokumenti/1083.pdf>

Belet, I., Football - on the Verge between Social Event and Business Activity, *The Future of Sports Law in the European Union*, 2008., s. 87-93

Borchardt, K.-D., *Abeceda prava Europske unije*, Ured za publikacije Europske unije, 2011., s. 13
Čapeta, T., *Europska unija po lisabonskom ugovoru*, Hrvatska javna uprava, god. 10. (2010.), br. 1., s. 38

Čapeta, T., *Sudovi Europske unije: Nacionalni sudovi kao europski sudovi*, Zagreb, 2002., s. 269
International Journal, Vol. 3, No. 2, 2007., dostupno na: <http://ssrn.com/abstract=1310401>

Ivkošić, M., *Pravni okvir transfera profesionalnih nogometaša*, Inženjerski biro d.d., 2009., s. 107
Kačer, H., *Uvod i osobe u sportu*, (Uvod u) *športsko pravo*, Inženjerski biro d.d., 2009., s. 3

Mintas-Hodak, Lj., Mateša, Z., *Državljanstvo športaša*, (Uvod u) *športsko pravo*, Inženjerski biro d.d.,

Papaloukas M., *Sports law and the European union*, *Sport Management*

Schmidt, D., *Bachelor Thesis for the discipline European Studies: The effects of the Bosman-case on the professional football leagues with special regard to the top-five leagues*, University of Twente, 2007., s. 13

Tišma S., Samardžija V., Jurlin K., *Hrvatska i Europska unija: Prednosti i izazovi članstva*, IMO, 2012., s. 34

Velázquez Hernández, P., *The European Commission's White Paper on Sport, The Future of Sports Law in the European Union*, 2008., s. 77-86

IZVORI S INTERNETA

Bijela knjiga o sportu (predstavljena od strane Komisije). Više o tome vidi na: public.mzos.hr/fgs.axd?id=16894

Deklaracija o specifičnim karakteristikama sporta - socijalna funkcija sporta u Europi; ključni aspekti za implementaciju zajedničke politike. Više o tome vidi na: https://docs.google.com/file/d/0B1adOiubk8_UX3pUMDhEcoVOQjA/edit.

Delegacija Europske unije u Republici Hrvatskoj. Više o tome vidi na: <http://www.delhrv.ec.europa.eu/?lang=hr&content=920>.

EnterEurope - Vodič kroz informacije o Europskoj uniji. Više o tome vidi na <http://www.entereurope.hr/page.aspx?PageID=176>

Eur-Lex. Pristup zakonodavstvu Europske unije:

- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61974CJ0036&from=EN>,
- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61976CJ0013&from=EN>,
- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61993CJ0415&from=EN>.

Glas Slavonije. Više o tome vidi na: <http://www.glas-slavonije.hr/200981/1/Uoci-ulaska-u-EU-pravni-poredak-u-neredu>

Nacionalno vijeće za sport, radna skupina, Temeljna načela i smjernice razvoja sporta u Republici Hrvatskoj, radni materijal, veljača 2011., s. 30

Odluka o igranju stranih igrača u hrvatskim klubovima u sezoni 2013./14. Više o tome vidi na: [http://www.hks-cbf.hr/index.php/dokumenti/odluke?task=callelement&format=raw&item_id=221&element=f85c494b-2b32-4109-b8c1-083cca2b7db6&method=download&args\[o\]=50dfc3c519d98f15f5f11ea51deo407e](http://www.hks-cbf.hr/index.php/dokumenti/odluke?task=callelement&format=raw&item_id=221&element=f85c494b-2b32-4109-b8c1-083cca2b7db6&method=download&args[o]=50dfc3c519d98f15f5f11ea51deo407e)

Pročišćena inačica Ugovora o funkcioniranju Europske unije. Više o tome vidi na: <http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/pregovori/111221-lisabonski-prociscena.pdf>

Propozicije natjecanja za prvenstvo MAXtv Prve lige za natjecateljsku godinu 2013./2014. Više o tome vidi na: <http://prva-hnl.hr/blog/dokumenti/Propozicije-I-HNL.pdf>

Registracijski pravilnik Hrvatske odbojkaške udruge. Više o tome vidi na: <http://www.lukahumski.hr/odbojka/dokumenti/1083.pdf>

Registracijski propisnik HRS-a. Više o tome vidi na:

<http://www.hrs.hr/documents/Registracijski%20propisnik%202009.pdf>

Sabor Republike Hrvatske. Više o tome vidi na: <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=14844>

Sportske novosti. Više o tome vidi na: <http://sportske.jutarnji.hr/afeta-offside--15-orici-presuda-na-ukupno-123-mjeseca-zatvora--moraju-vratiti-165-000-eura/993321/>

Sportske novosti: Jedan zakon, dva stava: U HNL-u igrači iz EU nisu stranci, u košarci jesu!? (22.07.2013.)

Ugovor iz Amsterdama o izmjeni Ugovora o Europskoj uniji, ugovora o osnivanju Europskih zajednica i određenih s njima povezanih akata, s. 198. Više o tome vidi na: <http://www.sabor.hr/fgs.axd?id=20251>

Ugovor iz Nice o izmjeni ugovora o Europskoj uniji, ugovora o osnivanju Europskih zajednica i određenih s njima povezanih akata. Više o tome vidi na: http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/EUugovori/12001C_Ugovor_iz_Nice_hrv.pdf

Zakon o sportu. Više o tome vidi na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/127447.html>

Ivan Zeko Pivač, Ph.D.candidate, Doctoral School of Social Sciences and Humanities,
Josip Juraj Strossmayer University in Osijek

ECONOMIC FREEDOMS OF THE EUROPEAN UNION REGARDING SPORT ORGANISATIONS IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Abstract:

The EU Single Market is the foundation of the EU; its continuous growth and development is reflected in the well-being and living standards of Member States. The internal market of the Union is based on four fundamental freedoms, respectively, the free movement of goods, free movement of workers, freedom of movement of capital and freedom to provide services among Member States. Regarding the mentioned regularities in the context of sports all actors involved in any of the competitions organized by national sports associations must ensure freedom of movement without obstructions and restrictions based on citizenship of any other Member State. Freedom of movement for workers refers to athletes as for financial compensation, performing services in accordance with their profession. The EU Member States are obliged to harmonize their legal system with the *acquis communautaire* of the EU. Likewise, other organizations such as sports organizations, associations and clubs are obliged to do the same, taking the EU law as a basis and all laws on subsidiary levels must be harmonized with the EU law. The fact that sports organizations, associations and clubs still haven't adjusted their rights and decisions to EU laws strikes an alarm. This allows us to conclude that their autonomy has been above the framework of their own powers and that space for potential legal disputes has emerged. Taking the autonomy of sports organizations and their obligations into account, all based on legal arguments, it is evident that there is a gap in decision making, which thereby makes it obvious that an unacceptable form of discrimination exists. The delicate issue of sports law, interrelated with the new legal order, leaves a considerable area of research and study of increasing influence of sport as an indispensable social component.

Key words: EU Single Market, European Union, four fundamental freedoms, sport associations, *acquis communautaire*, discrimination

Ivan Zeko-Pivač, Mag. oec., Doktorand der Doktorschool für sozial-humanistische Wissenschaften der Universität in Osijek

WIRTSCHAFTSFREIHEITEN DER EUROPÄISCHEN UNION VOM STANDPUNKT DER SPORTVERBÄNDE IN DER REPUBLIK KROATIEN AUS

Zusammenfassung:

Der einheitliche Binnenmarkt der Europäischen Union ist die Grundlage deren Existenz, und seine dauernde Entwicklung reflektiert sich auf den Wohlstand der Mitgliedstaaten. Der EU-Binnenmarkt gründet sich auf vier Grundfreiheiten: der Freizügigkeit von Waren, Arbeitnehmern, Kapital und Dienstleistungen zwischen den Mitgliedstaaten. Wenn diese Freiheiten vom Standpunkt des Sports aus betrachtet werden, sollte allen Teilnehmern an den von Nationalverbanden organisierten Veranstaltungen Freizügigkeit ermöglicht werden, ohne Hindernisse oder Beschränkungen wegen ihrer Staatsangehörigkeit. Die Freizügigkeit der Arbeitnehmer sollte zweifellos auch die Sportler einbeschließen, die auch als Arbeitnehmer betrachtet werden sollten, weil sie bestimmte Dienstleistungen in Einklang mit ihrer Profession gegen Entgelt ausüben. Die EU-Mitgliedstaaten sind dazu verpflichtet, ihre nationalen Gesetzgebungen mit der Errungenschaft der EU in Einklang zu bringen, wozu auch Sportvereine, Verbände und andere Sportorganisationen verpflichtet sind und auch bewusst sind, dass die Gesetzgebung der EU als Grundlage dient, an welche sich die Nationalgesetzgebungen an weiteren Subsidiaritätsebenen anpassen sollten. Das Problem liegt in der Tatsache, dass die Sportorganisationen, -Verbände und -Vereine ihre jeweiligen Rechte und Entscheidungen mit der Gesetzgebung der EU nicht in Einklang gebracht haben. Daraus lässt sich schließen, dass sie Ihre autonome Entscheidungsmacht über den Rahmen ihrer Befugnisse stellen, und dadurch einen Raum für eventuelle Rechtsstreitigkeiten eröffnen, was in der beobachteten relevanten Gerichtspraxis schon der Fall war. In Anbetracht der Autonomie der Sportorganisationen, die rechtlich argumentiert werden kann, sieht man, dass zwischen den getroffenen Entscheidungen eine Kluft besteht, was klar auf eine Art der Diskriminierung hinweist, die natürlich unakzeptabel ist. Das empfindliche Thema des Sportrechts im Kontext der neuen Rechtsordnung lässt einen beträchtlichen Raum für Untersuchung und Überprüfung mit Rücksicht auf den immer stärkeren Einfluss von Sport als einer unumgänglichen gesellschaftlichen Komponente.

Schlagwörter: der einheitliche Binnenmarkt, Europäische Union, vier Grundfreiheiten, Sportvereine, *acquis communautaire*, Diskriminierung

Dr. sc. Helga Špadina, viša asistentica
Pravni fakultet Osijek

Pregledni znanstveni rad
UDK: 369.22-054.7(497.5)

SOCIJALNA PRAVA MIGRANATA U REPUBLICI HRVATSKOJ: PRAVO NA PRISTUP ZDRAVSTVENIM USLUGAMA

Sažetak: Rezolucije, preporuke i stajališta Vijeća Europe i Europskog parlamenta već godinama upozoravaju da nedostatna pravna zaštita socijalnih prava migranata, a posebice otežan ili onemogućen pristup zdravstvenim uslugama, nužno rezultira kršenjima njihovih temeljnih prava i time ujedno predstavlja grubu povredu međunarodnih konvencija za zaštitu ljudskih prava. U radu iznosimo stajalište da opseg prava na pristup zdravstvenim uslugama za migrante još uvijek nije usklađen s obvezama koje je Republika Hrvatska prihvatila pristupanjem europskim i međunarodnim konvencijama i poveljama. To je prije svega evidentno u višegodišnjim kritikama Europskog odbora za socijalna prava koji kontinuirano ističe da hrvatsko zakonodavstvo ne omogućuje provedbu Europske socijalne povelje u području zdravstvene zaštite migranata. Osim toga, hrvatsko zakonodavstvo propušta inkorporirati preporuke Vijeća Europe, Europske unije i međunarodnih konvencija prema kojima bi države članice morale uložiti napore da povećaju opseg prava na pristup zdravstvenim uslugama posebno osjetljivim kategorijama migranata u koje spadaju migrantice, djeca bez pratnje i migranti nereguliranog boravišnog statusa i članovi njihovih obitelji. Slijedom toga, kontinuirano se zanemaruje nužnost uvođenja posebnih mjera zaštite zdravlja migrantica u području prenatalne, natalne i postnatalne zdravstvene skrbi i propušta uvođenje prava na nužnu medicinsku uslugu. U tom kontekstu, ovaj rad predstavlja pokušaj doprinosa stručnim raspravama o pravu na pristup zdravstvenoj skrbi za migrante u Republici Hrvatskoj i trenutnom stupnju (ne)usklađenosti nacionalnih pravnih propisa s regionalnim i međunarodnim pravnim obvezama Republike Hrvatske.

Ključne riječi: socijalna prava, pristup zdravstvenim uslugama, posebno osjetljive kategorije migranata.